

LES RELACIONS DEL REI MARTÍ L'HUMÀ AMB LA CIUTAT DE BARCELONA

per MARÍA TERESA FERRER I MALLOL

El 19 de maig de 1396 moria el rei Joan de manera totalment inesperada. La seva mort acabava de complicar encara més la difícil situació en la qual es trobaven els països de la Corona d'Aragó.¹

Durant l'últim període del regnat de Joan I s'havia produït una gran tibantor entre el monarca i els seus súbdits, l'opinió dels quals representaven les ciutats i viles reials; les causes d'aquesta tibantor eren el desgavell econòmic, la mala administració de la justícia i sobretot el poder excessiu que havien aconseguit els consellers i domèstics de Joan I, els quals mantenien el rei gairebé aïllat, segons les acusacions del procés que es va obrir contra ells a la seva mort. A aquests consellers atribuïen les autoritats municipals de Barcelona i València tots els mals que patia el país.

Es particularment interessant l'estat catastròfic del patrimoni reial que reflecteixen el memorial que els Jurats de València van enviar al rei a Perpinyà el 17 d'abril de 1396² i les acusacions del procés començat a la

1. MARTÍ DE RIQUER, *Obras de Bernat Metge*, Barcelona, 1959, pàgs. * 87 i següents.

2. Arxiu de la Corona d'Aragó (des d'ara A.C.A.). Cartes Reials de Joan I, caixa 9, n.º 1182, publ. sense comentaris per J. M.ª ROCA, *Memorial de greuges que'ls missatgers de la Ciutat de València presentaren al Rey Johan I d'Aragó*, «Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres» (des d'ara B.R.A.B.L.B.) XI, (1923-24), pàgs. 70-79. Publ. fragmentàriament i comentat per RIQUER, op. cit., pàgs. 89-93.

mort de Joan I contra els seus consellers.³ En aquell memorial es deia que aquests es feien lliurar béns patrimonials o bé grans quantitats de diners, per les quals s'havien d'alienar feus i vendre jurisdiccions reials, la major part dels quals eren castells i viles de gran valor estratègic, situats a les fronteres del Rosselló cap a França, i seguia «Us han fet alienar tot vostre patrimoni, en manera que del tot és dissipat, e vós, Senyor, no havets .I. diner de renta ordinària e havets a viure de fiscalies e plor de vostres gents... Havets a viure tan freturós e pobre que és gran vergonya, minva a desonor vostra e de tots vostres sotsmeses, e ço que és dolor recitar, quant havets a partir de qualque ciutat, vila o loch, la despesa per al camí se ha a manlevar a mogubell; etiam, que és molt pus vergonyós, molt dies són que en vostra casa, Senyor, [lo] comprador no ha de què pusque a vostra taula provehir, e, que és pus fort, que moltes vegades no-y ha vianda sinó per al vostre plat, la qual cosa és vituperosa e de gran diffamació, car los strangers ne parlen, hoc e los mercaders e altres qui van fora la vostra senyoria se'n trahen scarn, dients que lo Rey d'Aragó no ha c'a menjar».

Semblants acusacions es fan en el procés obert el 1396 contra els consellers del rei Joan,⁴ aquí es diu que la pobresa del rei Joan va arribar a tal extrem que quan morí «no havien de què la sepultura del seu cors se pogués fer, ne portar aquell de Gerona a Barchinona, ne de què poguessen comprar brandons, ans hagueren a metre penyora una ymatge d'aur e altres joyes del dit senyor...».⁵

Amb aquesta situació tan compromesa es va trobar, doncs, el rei Martí en arribar a Catalunya; per una banda, el patrimoni reial estava gairebé tot alienat i carregat de deutes; les joies, el recurs en els moments d'angúnies econòmiques, també estaven totalment empenyorades; per altra banda, dels béns que el rei Martí posseïa com a duc de Montblanc als regnes de la Corona d'Aragó, amb prou feines si en quedava res: tot s'havia consumit en l'empresa de Sicília. Barcelona li havia comprat, el 1391, per 25.500 lliures, el castell d'Arrahona amb la vila de Sabadell, el castell i vila de Terrassa i les viles de Tàrrrega i Vilagrassa. El mateix any la mateixa ciutat va adquirir per 50.000 florins els castells d'Elx i Crevillent, a València.⁶ La reina Maria va haver d'empenyorar i posar a la disposició de la Diputació del General de Catalunya la vila de Montblanc i les últimes joies i relíquies que quedaven del tresor reial com a garantia del préstec de

3. A.C.A., reg. 2273, fol. 128 v. i següents, publ. per MARINA MITJÀ, *Procés contra els consellers, domèstics i curials de Joan I, entre ells Bernat Meige*. B.R.A.B.L.B. XXVII (1957-58), pàgs. 375-417.

4. MITJÀ, op. cit., pàgs. 381, 384, 385, 387, etc

5. MITJÀ, pàg. 384.

6. F. CARRERAS I CANDI, *La Ciutat de Barcelona* («Geografia de Catalunya»), pàg. 584.

40.000 florins que Catalunya feia al rei Martí perquè pogués sortir de Sicília deixant la situació un xic estabilitzada.⁷

En arribar el rei Martí a Catalunya es va trobar, doncs, amb una penúria de diners tal que no solament no li permetia portar a terme una política de guerra sinó que fins i tot no podia mantenir la seva casa. Això ho demostren les actes de la sessió del Consell de Cent del 9 d'agost de 1397 «com lo senyor Rey haja proposat e dit als Consellers que ell és vengut de Sicília fort pobre e ha trobada tota sa terra ací fort buyda, en tant que ell suffer gran affany per mantenir son reyal estament, e per aquesta rahó haja pregada e prech la Ciutat que li faça alguna ajuda o socors»;⁸ però el Consell va decidir que «tan ben per conservació del privilegi que la Ciutat ha, lo qual comprà tan caramente, com per los grans càrrechs en que és al present, que al dit senyor, en particular, no sia res donat».⁹

Així, doncs, davant els greus problemes plantejats al començament del regnat de Martí I: lluita contra les pretensions del comte de Foix a la Corona i enfortiment del domini català a Sardènia i a Sicília, el rei es trobava amb la caixa reial buida. Aquesta situació el portà cap a una decidida política de recuperació del patrimoni reial, que va mantenir, amb els seus alts i baixos, és clar, durant tot el seu regnat. Al mateix temps, barrava el camí que havia portat a la destrucció del patrimoni i al retallament de la jurisdicció i poder reials amb la concessió de privilegis a ciutats i a particulars.

Aquesta actitud, però, el portà algunes vegades a conflictes amb algunes de les ciutats que precisament havien adquirit els seus privilegis més substancials gràcies a les angúnies econòmiques dels antecessors del rei Martí i a costa del patrimoni o de la jurisdicció reials. Això és el que va succeir amb Barcelona.

Era costum que, quan els reis entraven per primera vegada com a tals a Barcelona, juressin conservar i respectar els privilegis que els seus predecessors havien concedit a la Ciutat. Això és el que va fer també el rei Martí. A Barcelona, ja el 25 d'abril de 1397 el Consell de Cent havia elegit, amb motiu de la pròxima arribada del rei, quatre síndics, Simon de Marimon i Ferrer de Gualbes, consellers, i Ramon Dez Pla, «major de dies» i micer Berenguer Vives, per a donar al sobirà, en nom de la Ciutat, la «feultat»

7. *Cortes de Cataluña*, IV, Madrid, 1901, pàg. 297.

8. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (des d'ara A.H.C.B.), Llibre del Consell, 27 (1395-98), fols. 102-103.

9. Semblant prec va fer el rei als jurats d'Alzira el 12 de juliol de 1398, en la seva carta els demana una subvenció «com nos siam posats en necessitat de nostre viure per ço con en nostre novel regiment havem trobat tots nostres emoluments e drets reals, sens causa e culpa nostra, alienats e dissipats». A.C.A., reg. 2242, fol. 29 v., publ. per D. GIRONA I LLAGOSTERA, *Itinerari del rey en Martí*, «Anuari [de l']Institut d'Estudis Catalans» IV, 1911-12, separata, pàg. 41.

i demanar-li el jurament dels privilegis d'aquesta.¹⁰ El 22 de maig el rei Martí arribava a Badalona i el diumenge 27 entrava a Barcelona per la porta situada davant de la plaça de Fra Menors.¹¹ Aquí, en un cadafal preparat perquè el rei pogués veure les festes que s'hi havien de fer per a celebrar la seva arribada, va tenir lloc la solemne confirmació, jurada pel rei Martí, de tots els privilegis concedits a la ciutat de Barcelona i als seus habitants, pels seus predecessors. Llavors el rei va jurar també conservar tots els usos i costums de què gaudien no solament la Ciutat i els seus habitants sinó també la batllia i vegueria de Barcelona amb els seus pobladors.¹² La carta de la confirmació va ésser signada pel rei i pel vicescancerler i donada al protonotari reial perquè l'expedís.

Aquest document, però, no va arribar als seus destinataris, i el 12 de setembre del mateix any, és a dir, gairebé quatre mesos més tard de la solemne confirmació pública dels privilegis de la Ciutat, el Consell de Cent de Barcelona es va reunir per a tractar d'aquest afer; els consellers van exposar que hi havia hagut «gran altercació e debat» entre ells i els advocats de la Ciutat d'una banda i els del consell del Rei de l'altra, sobre la carta d'aquella confirmació. Aquesta carta, diuen els consellers: «se era ordonada e mesa en forma en la manera, e per aytals paraules, com se féu aquella que féu lo senyor Rey en Johan, de bona memòria, que Déus haja, la qual, a veritat, se féu pus ampla e pus grassa que neguna de les altres que fetes s'eren; a la qual carta, ara novellament feta, jassia fos signada per mà de viciscancerler e après per mà del senyor Rey, lo prothonotari del dit senyor Rey no havia volguda segellar ne espatxar»... Els consellers donaven la culpa d'aquest incident a mossèn Francesc d'Aranda i altres del consell reial, que havien manat al protonotari que no expedís el document tot i que «lo senyor Rey ho hagués manat a Vicescancerler».¹³

El Consell de Cent acordà que s'enviessin missatgers al rei, un dels quals fos conseller de la Ciutat, donada la importància de l'afer que anaven a tractar. Aquests missatgers a més de procurar que la carta de confirmació dels privilegis s'expedís tal com el rei l'havia signada, havien de demanar que «com mossèn Francesch d'Aranda haja en moltes coses feta mala obra a la Ciutat, que ls dits missatgers suppliquen al senyor Rey que el dit mossèn Francesch no càpia ne entrevingue en coses algunes que toquen la dita Ciutat, com aquella l'aja per sospitós, e no sens rahó, e que d'açó, si ls par fahedor, obtinguen provisió del dit senyor». Així, doncs, pel que sembla,

10. A.H.C.B. Llibre del Consell, 27, fols. 88 r. - 90 v.

11. *Dietari del Antich Consell Barceloní I*, (1390-1446), Barcelona, 1892, pàg. 66 i *Crònica del Racional de la Ciutat (1334-1417)*, publ. «Recull de Documents i Estudis» I, fasc. II, novembre 1921, pàg. 161.

12. A.C.A. reg. 2189, fol. 46.

13. A.H.C.B. Llibre del Consell, 27, fols. 106 r. - 107 v.

mossèn Francesc d'Aranda, que va ésser més tard un dels compromissaris a Casp, no era pas massa simpàtic a les autoritats barcelonines.

El mateix dia 12 de setembre van ésser elegits els missatgers que havien d'anar a entrevistar-se amb el rei: en Simon de Marimon, conseller, i micer Berenguer Vives, els quals, dos dies més tard sortien de Barcelona cap a Lleida on es devia trobar el rei.¹⁴ La seva missió va ésser difícil i no van aconseguir tots els objectius proposats, com veurem. El 28 del mateix mes el rei enviava una carta als consellers de Barcelona, des del lloc de Torres, en resposta als requeriments dels seus missatgers.¹⁵ En aquesta carta el rei, després de fer saber l'afecte especial que sentia per la Ciutat, manifestava el seu propòsit de dur a terme la recuperació del patrimoni reial. Per això els faria una carta de confirmació de privilegis tal com la va fer el rei Pere «no posant-hi certa retenció, la qual, justament e rahonable, per conservació dels drets de la Corona, havem deliberat posar en qualsevol jures o confirmacions que hajam a fer així a barons e cavallers com a universitats nostres». A més, com a prova d'aquell afecte especial, pensava fer, deia, una altra carta confirmant les concessions del rei Joan, encara que en molts extrems fos perjudicial als seus drets i regalies; això, però, ho concediria «de gràcia», és a dir, que no podria ésser tret a conseqüència. En quant al que li havien demanat els missatgers de Barcelona, que en la confirmació hi fossin compreses totes les concessions fetes a particulars de la Ciutat, encara que fossin vendes o alienacions de patrimoni reial, el rei s'hi negava al·legant aquell propòsit, que volia portar a la pràctica, de recuperar el seu patrimoni i que la major part d'aquelles vendes i alienacions eren resultants d'usures i «mogubells».

Així, doncs, encara que, com hem dit abans, els missatgers de Barcelona no van aconseguir tots els objectius proposats, van obtenir, almenys, amb gran dificultat, però, el reconeixement reial en carta a part de les concessions i alienacions fetes pel rei Joan a la Ciutat en general. Això va ésser un triomf dels missatgers perquè el rei no estava pas disposat, seguint el consell dels que el voltaven, a confirmar més que els privilegis atorgats pel rei Pere el Cerimoniós.

Les dues cartes de confirmació de privilegis, però, no van ésser expedides de moment, encara que els consellers suposaven que ja havien estat signades pel rei; el Consell va decidir que era millor no fer cap reclamació i esperar que el rei tornés a Barcelona.¹⁶

Les fórmules en apariència ambigües i gens comprometedores que s'usen en les cartes de confirmacions de privilegis, tenien, com podem veure,

14. *Dietari*, I, pàg. 67.

15. A.C.A., reg. 2238, fol. 32 v. publ. per GIRONA, op. cit., separata, pàg. 21.

16. A.H.C.B., Testaments de Consellers, caixa I, n.º 12, fol. 7.

una gran importància. El canvi d'una paraula o la seva supressió podien significar, traduïdes a la realitat de cada dia, la pèrdua d'un gran nombre d'avantatges.

Aquesta actitud del rei Martí, contrària als interessos de Barcelona, no era deguda a cap malvolença especial del rei envers la Ciutat i els seus privilegis, sinó que formava part de tota una política encaminada a l'enfortiment del poder reial tant en l'aspecte econòmic com en l'aspecte jurisdiccional. Ho demostra el fet que el rei no volgués tampoc, de moment, jurar les constitucions de Catalunya i altres privilegis que els seus predecessors havien jurat en començar a regnar. Efectivament, el 10 de juliol de 1397, els consellers de la Ciutat havien fet saber al Consell de Cent Jurats que ells havien fet tot el possible perquè el rei no pogués disposar de l'aportació pecuniària que Barcelona feia a canvi del servei d'host convocada contra el vescomtat de Castellbò fins que hagués jurat les Constitucions de Catalunya, la venda del bovatge i les unitats dels regnes. Però que, després de molt insistir, el rei els havia donat a entendre que no volia «jurar a present sinó solament la venda del bovatge e les unitats dites, que pus que ell no demana a present la feeltat no és tengut de pus, mas que, con ell demanarà la feeltat, jurarà tot ço que jurar deurà, segons que sos predecessors han acostumat».¹⁷ Això fa creure doncs, que el rei Martí no es volia comprometre a res fins que no veiés clar el camí que li calia seguir per a portar a terme la recuperació dels béns i drets de la Corona. Tota mena de privilegis que el rei es comprometés a respectar serien un destorb a l'hora d'emprendre qualsevol acció. A més, pel que fa a les constitucions i privilegis generals de Catalunya sembla que el rei els volia modificar en el sentit de deixar-hi fixada l'actitud reial, seva i dels seus successors, enfront de les alienacions de patrimoni i jurisdicció reials, com després veurem.

Aquesta recuperació, però, dels béns de la Corona que el rei es proposava emprendre es faria sempre dins la més estricta legalitat. Així ho havia fet saber als consellers de Barcelona en la carta que els havia escrit el 28 de setembre de 1397 i de la qual ja hem parlat abans: «E, pus podets ésser certs que nostra intenció no és de recobrar lo dit patrimoni per man forts, ne per violència, no servat orde, dret, mes per via de justícia, e, d'altra part, sabets que venim acordats de no fer injustícies, extorscions ne oppressions a vosaltres, ne als altres sotsmeses nostres per haver diners, per gran necessitat en què siam, par-nós que dejats haver més plaer, e encara fer-ne instància, que, migençant justícia, cobrem ço que rahanablement porem cobrar de nostre patrimoni, de què-ns ajudem, que, si per la via demanada lexàvem les coses que justament podem haver e per supllir a nostres necessitats haguésem a posar la mà en los béns de nostres sotsmesos contra justícia o ab massa

17. A.H.C.B., Llibre del Consell, 27, fols. 98 v.-99 r.

rigor». Aquests raonaments, que el rei feia als consellers de Barcelona per a conformar-los després de la seva negativa a confirmar alguns dels actes del rei Joan, principalment alienacions de béns reials, tenen més sentit i més força si pensem que no eren encara gaire llunyans els temps d'aquest rei el qual si bé havia concedit totes aquelles gràcies que els barcelonins reclamaven, també havia fet moltes «extorsions» i «opressions» als seus súbdits per a poder mantenir la seva casa.¹⁸

Perquè els consellers de Barcelona reconeixien que el rei tenia raó en això no sols no van protestar contra la decisió reial sinó que fins i tot van procurar afavorir tant com va ésser possible els seus desitgs.

El 12 de setembre de 1397 el Consell de Cent va decidir no vendre a l'Hospital el «mig quartà de forment» que es rebia dels molins de la Ciutat, perquè «dit mig quartà cauria en mà morta e per consegüent que la dretta senyoria d'aquell seria quaix perduda e que açò poria ésser interès del senyor Rey en cas que volgués cobrar los molins que la Ciutat tenia ab carta de gràcia».¹⁹ Així mateix el 9 d'agost del mateix any la Ciutat havia donat la seva conformitat perquè els diputats del General de Catalunya tornessin al rei les joies que tenien en penyora pels 40.000 florins que havien estat deixats i enviats al rei quan aquest es trobava encara a Sicília i que encara no havia tornat.²⁰ Per altra banda, va ésser un ciutadà de Barcelona, Bernat de Gualbes, doctor en lleis, l'encarregat dels afers de recuperació de patrimoni reial.²¹

El 15 de gener de 1399, després d'haver-ho discutit «una vegada e moltes en nostre plen e solempne consell» el rei expedí el document que fixava la seva actitud respecte al patrimoni reial i la seva possible alienació.²² Es tracta de la confirmació pel rei Martí de l'uniment dels regnes feta pel seu pare Pere el Cerimoniós, a la qual ell afegeix el solemne jurament que ni

18. M. MIRJÀ, *Procés...*, pàg. 38r.

19. A.H.C.B., Llibre del Consell, 27, fols. 106-107.

20. A.H.C.B., Llibre del Consell, 27, fols. 102-103. A aquesta sessió del Consell de Cent havien acudit els diputats del General de Catalunya per a fer saber al Consell que el rei havia demanat insistentment que li tornessin les joies i relíquies que els diputats tenien en penyora pels 40.000 florins prestats al rei quan era a Sicília; els oferia posar a la seva disposició, en canvi, la vila de Montblanc. Els diputats van recordar al Consell que aquesta vila, amb les joies i relíquies, havia estat la penyora completa que la reina els havia donat per aquells 40.000 florins, encara que «per algun contrast» que aquella vila havia fet, no era en poder del General. Evidentment, els diputats devien haver quedat perplexos després d'aquella proposició reial i per això van acudir al Consell de Cent a explicar-ho i demanar consell.

La Ciutat no va voler-los donar cap consell, però va decidir donar el seu consentiment perquè es tornessin les joies i relíquies al rei, sempre que aquest, abans, hagués posat en mans dels diputats la vila de Montblanc amb la seva jurisdicció.

21. A.C.A., reg. 2166, fol. 89, i reg. 2239, fol. 99.

22. A.C.A., reg. 2192, fol. 42 v.-55 v., copiat, en època posterior, a *Diversorum* 6, fol. 221 v.-244, A.H.C.B.

ell ni els seus successors vendran o empenyoraran ciutats, viles, castells, llocs, rendes, jurisdiccions, feus, servituds, molins, emoluments, oficis, etc., encara que els seus regnes estiguessin en extrema necessitat. Si malgrat aquesta promesa ho feien, tals actes serien nuls i els seus oficials no estarien obligats a obeir ordres reials que anessin contra aquesta promesa, tots els seus sotmesos quedarien, llavors, automàticament absolts de «sagrament o feultat e de tota naturalesa e vassallatge» i de totes les inobediències que a causa d'això fessin.

Les penes que fixa als infractors d'aquesta disposició reial són terribles: seran considerats com a culpables de crim de lesa majestat aquells que hauran aconsellat al rei a fer alienacions de béns patrimonials, els que els hauran adquirit, tots els que hauran intervingut en aquest acte, tant notaris com escriptors, com oficials reials, etc., i els que permetin la seva execució. Com a culpables de crim de lesa majestat tots ells quedaran exclosos de pau i treva i, per tant, qualsevol podrà matar-los o empresonar-los i seran considerats traïdors i infames, ells i els seus successors fins a la quarta generació, no podran testar ni heretar, exercir càrrecs públics ni professions com advocat, jutge o notari, ni ells ni els seus descendents, i els seus béns seran confiscats. Les penes són, doncs, com es pot veure, molt greus, això fa pensar que realment la situació financera de la Corona devia ésser desesperada quan provocava una legislació tan dura.

Aquest document, com hem dit abans, va ésser expedit el 15 de gener de 1399, feia exactament 39 dies (el 7 de desembre de 1398) que el rei havia absolt a tots els encartats en el procés contra els antics consellers i domèstics del rei Joan, acusats de tota mena de delictes contra el patrimoni i el fisc reials.²³ L'actitud del rei Martí resulta així difícil d'explicar perquè encara que acceptem que algunes de les acusacions fetes contra els ex-consellers del rei Joan eren exagerades i altres calumnioses i que tinguem en compte que eren els seus enemics els que portaven el procés,²⁴ no hi ha cap dubte que en l'afer de les alienacions de patrimoni reial tenien tota la raó els acusadors; la major part dels castells, llocs, jurisdiccions, rendes, castellanies, etc., que el rei tenia als comtats de Rosselló, Conflent i Cerdanya havien estat venuts i alienats, moltes vegades per pagar dèntes i censals del rei. Una quantitat respectable d'aquests béns estava en poder, efectivament, dels membres de la «camarilla» del rei Joan o bé dels seus familiars.²⁵

23. MITJÀ, *Procés...*, pàg. 380.

24. FERRAN SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, 2.ª edició, Barcelona, 1962, II, pàg. 501.

25. P. DE BOFARULL, *Colección de documentos inéditos del archivo general de la Corona de Aragón*, XII: «Informació de totes les viles, castells e llocs, rendes e drets que'l senyor Rey e sos predecessors antiguament han acostumat de haver e possehir en los comtats de Rosselló e de Cerdanya», pàgs. 141-193, «Donacions e enfranquiments esparces fets per lo senyor rey En Pere e per lo senyor rey En

Potser el rei considerava que el 7 de desembre de 1398 cloïa una etapa amb l'amnistia corresponent i que el 15 de gener de 1399 en començava una altra.

En prendre aquelles decisions respecte al patrimoni reial, de les quals hem parlat abans, el rei Martí es condemnava gairebé a la inacció: les entrades regulars de diners a la caixa reial, produïdes per impostos ordinaris o especials, eren mínimes i les necessitava totes per anar recuperant, poc a poc, el patrimoni reial, per tant, per a llançar-se a qualsevol empresa exterior necessitava acudir en demanda d'ajuda a les ciutats, que no li atorgarien res si no era a canvi de patrimoni o jurisdicció reials, o bé a les Corts, que també sempre era condicionada i no s'obtenia sempre que es necessitava.

Es després d'aquell document, que fixava l'actitud reial enfront de possibles alienacions de patrimoni reial, que s'expedeixen les cartes de confirmació dels privilegis de Barcelona. El 30 de novembre, dia de Sant Andreu, els consellers sortints, entre moltes altres coses, van recomanar als seus successors que remuneressin a en Guillem Ponç, secretari del rei, que havia fet les cartes de la confirmació general dels privilegis de la Ciutat, primer la de la reina Maria com a lloctinent i, després, les dues del rei Martí, «les quals lo missatger de la Ciutat qui novellament és vengut del dit senyor ha fetes espatxar e ha aportades».²⁶ Aquest missatger no podia ésser altre que Bernat Metge, que va sortir de Barcelona el 7 d'octubre cap a Saragossa, on era el rei, «per als uns fets tochant lo bé d'aquesta ciutat» (Barcelona) i va tornar el 23 del mes de novembre;²⁷ no hi ha cap més missatger enviat a la cort per la Ciutat en aquests dos mesos ni en l'anterior. Així, doncs, Bernat Metge, que en els últims temps del rei Joan havia demostrat tant poc respecte pels privilegis de Barcelona i la dignitat dels seus consellers, és ara l'encarregat de fer-ne expedir la confirmació per la cancelleria reial.²⁸

Les dues cartes en qüestió apareixen datades a 27 de maig de 1397, com la primera, que no va ésser expedida. Aquesta data, com hem pogut veure, és falsa, probablement es va utilitzar perquè no devia quedar gaire bé que el rei jurés públicament respectar el contingut d'un document un dia i que, dos anys més tard, se n'expedissin dos de diferents, perquè el primer no agradava prou al rei. Així, amb una data fictícia, corresponent al dia del jurament públic, quedava salvat el prestigi reial.

Johan a diverses persones en los comtats de Rosselló e de Cerdanya de què lo patrimoni del senyor rey ha presa gran disminució segons que's segueix», pàgs. 195-204, i «Letra tramesa al senyor rey per N'Arnau Porta regent la procuració real dels comtats de Rosselló et de Cerdanya», pàgs. 207-211.

26. A.H.C.B., Testaments de Consellers, caixa 1, n.º 13, fol. 7 v.

27. *Dietari del Antich Consell Barceloní*, I, pàg. 80.

28. RIGUER, op. cit., pàgs. *99 i següents. El Dr. Riquer coneixia ja aquesta anada de Bernat Metge a Saragossa com a missatger de Barcelona al rei, v. op. cit., pàg. *173, però no sabia el motiu; si l'hagués sabut encara se n'hauria admirat més.

La redacció dels dos documents correspon al que el rei deia als consellers de Barcelona en la seva carta, abans citada del 28 de setembre de 1397.

El primer confirma tots els privilegis concedits a la Ciutat per tots els reis, fins a Pere el Cerimoniós inclusiu i la reina Maria com a lloctinent i el mateix rei Martí.²⁹ El segon confirma els del rei Joan;³⁰ cap dels dos, però, no parla de reconeixement de les gràcies concedides als particulars de la Ciutat pels predecessors del rei Martí com feia el document realment redactat el 27 de maig de 1397.³¹

No es pot precisar exactament la data d'aquests documents definitius; l'original signat del rei pot ésser immediatament posterior a la carta enviada pel rei Martí el 28 de setembre de 1397 als Consellers de Barcelona; ara bé, la còpia en el registre de Cancelleria va ésser feta entre el 25 d'octubre de 1399 i el 13 de novembre del mateix any, que són les dates dels documents que precedeixen i segueixen respectivament a aquells. En tot cas, el que és segur és que no van ésser expedits, que és el que importa, fins als primers dies de novembre.

El difícil, complicat i llarg camí que es va haver de seguir per a arribar a aconseguir la confirmació dels privilegis de Barcelona és una mostra més d'un dels trets distintius del caràcter del rei Martí: la indecisió.³² Uns quants anys més tard, el 1402, el rei recull, justificant-se, en una carta del 10 de juny adreçada als consellers de Barcelona, una frase que la seva conducta vacil·lant els havia fet exclamar: «deyts que no pertany de tant alt príncep com nós som, tornar atrás ço que per part nostra és estat promès...».³³ I potser tenien raó.

29. A.C.A., reg. 2193, fols. 75-76, i Llibre Vert, II, fols. 108-109, A.H.C.B.

30. A.C.A., reg. 2193, fols. 76 v.-77, i Llibre Vert, II, fols. 109-110, A.H.C.B.

31. Aquest document, com hem dit abans, es troba a A.C.A., reg. 2189, fol. 46.

32. VALLS-TABERNER, F., i SOLDEVILA, F., *Història de Catalunya* («Obras Selectas de F. Valls-Taberner», III), II, Barcelona, 1957, pàg. 7.

33. A.C.A., reg. 2244, fol. 188 v., publicat per D. GIRONA I LLAGOSTERA, *Epistolari del rei En Martí d'Aragó*, «Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica de Barcelona», 6, pàgs. 194-195.